

„Nem tudtam nem elindulni”

A lelkészi elhívás és utánpótlás empirikus és teológiai vizsgálata a Magyarországi Evangélikus Egyházban

■ PÁNGYÁNSZKY ÁGNES

Evangélikus Hittudományi Egyetem
rektorhelyettes, tanszékvezető egyetemi docens, lelkész
E-mail: agnes.pangyanszky@lutheran.hu

■ PONGRÁCZ MÁTÉ

Evangélikus Hittudományi Egyetem
lelkész, doktorandusz
E-mail: mate.pongracz@lutheran.hu

DOI: 10.61894/LP.2026.101.4.2

► **A tanulmány a lelkészi elhívás és utánpótlás kérdését vizsgálja a Magyarországi Evangélikus Egyházban teológiai és empirikus megközelítésben. A kutatás egy 145 fős kérdőíves felmérésen alapul, amely evangélikus lelkészek és teológus-lelkész képzésben részt vevő, illetve azt elvégzett személyek válaszait elemzi. A vizsgálat arra keresi a választ, milyen háttérből érkeznek a lelkészi pályára készülők, hogyan formálódik az elhívás, és kik milyen módon segítik ennek megerősödését.**

Az eredmények szerint az elhívás leggyakrabban középiskolás korban fogalmazódik meg, és szorosan kapcsolódik a családi, gyülekezeti és közösségi tapasztalatokhoz. Meghatározó szerepe van a személyes kapcsolatoknak, különösen a gyülekezeti lelkész jelenlétének. A válaszok alapján a hivatás motivációi elsősorban Isten elhívásához és vezetéséhez kötődnek, ugyanakkor erősen jelen van az emberekkel való foglalkozás és a közösség szolgálatának igénye is.

A tanulmány az elhívás kérdését a *vocatio* teológiai dimenziói felől értelmezi, és ezek összefüggésében olvassa az empirikus eredményeket. A kutatás alapján kirajzolódó főbb súlypontok a lelkészi életpálya megélhetősége és hitelessége, a gyülekezeti közösségek szerepe, az ifjúsági munka jelentősége, valamint a személyes kísérés és a teológiai képzés kérdései.

A vizsgálat arra mutat rá, hogy a lelkészutánpótlás kérdése szorosan összefügg az egyház közösségi életének minőségével és a hivatás megélésének tapasztalatával.

Kulcsszavak: elhívás (*vocatio*) / szocializációs háttér / gyülekezeti beágyazottság / hivatásformálódás / lelkészi életpálya

Bevezetés, a kutatás célja és kontextusa

A lelkészi hivatásra jelentkezők számának csökkenése az elmúlt évtizedekben egyre nagyobb dilemmaként jelenik meg az európai egyházak életében, ezért célzott kutatások vizsgálják ennek lehetséges okait (BÖLTS–NETHÖFEL 2010; NETHÖFEL 2004; KARLE 2000; Church of England, Clergy Wellbeing, 2022; JÁRAY et al. 2025). A tendencia nemcsak a gyülekezetek jövőbeni lelkészellátottságát érinti, ha-

nem a lelkési hivatás teológiai értelmezését is új kérdések elé állítja. Tanulmányunk ezekre a kérdéskörökre kíván reflektálni.

A lelkészetánpótlás összetett problémájának vizsgálatához egy empirikus kutatás eredményeivel járulunk hozzá. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem (EHE) Gyakorlati Tanszéke kérdőíves kutatást kezdeményezett evangélikus lelkészek és evangélikus teológus-lelkész képzésben részesült jelenlegi és már végzett hallgatók körében. A kutatás azt vizsgálja, milyen elhívási háttérből érkeznek hallgatók a lelkészképzésbe, hogyan, kinek a támogatásával alakul ki, illetve erősödik meg bennük a lelkési elhívás, és hogyan látják a lelkészetánpótlás megvalósulását személyes tapasztalataik és teológiai meggyőződésük fényében. Az egyházi közegből érkező visszajelzések hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az egyház tudatosabban reflektáljon a lelkészetánpótlás kihívásaira, és ezzel az evangélium hirdetésének folyamatossága felett is örködni tudjon.

Az elhívás kérdésének teológiai dimenziói

Annak érdekében, hogy a következtetések relevánsak lehessenek, a kutatási eredmények elemzése előtt szükséges feltenni a kérdést: vajon milyen teológiai keretbe lehet helyezni a lelkészetánpótlás témáját?

Ebben a kontextusban elengedhetetlen az elhívás fogalmának vizsgálata, amelyet a latin *vocatio* kifejezéssel azonosítunk (vö. PÁNGYÁNSZKY 2017). A szó magyarrá fordítása olyan jelentéstartalommal is bírhat, mint a meghívás kifejezés, melynek háttérében egy erős, célzott és tudatos döntés körvonalazódik. Izgalmas kérdése a teológiai diskurzusnak, hogy ez a döntés alapvetően honnan ered, ki által irányított, hol, valamint hogyan formálódik, és hogyan interpretálódik. Hihetjük ugyanis, hogy ha ezekre a kérdésekre választ kapunk, akkor lényegesen könnyebb lesz a ma egyházát jelentősen meghatározó lelkészetánpótlás témájának összetett kérdéseire is átfogó megoldási javaslatokat találni.

Ha tájékozódásunkat elsőként a teológia területére szűkítjük, jól elkülöníthetően négy dimenzió jelenik meg a téma kapcsán. Az első és talán legmarkánsabb terület az isteni dimenzió, de e mellé az egyéni, a közösségi és az üdvtervi dimenzió is felsorakoztatható. Fontos azonban megjegyezni, hogy a teológiai dimenziók – melyekről most szólnunk – nem egymástól függetlenül megvalósuló állapotok, sokkal inkább egymásba fonódó és egymással kölcsönhatásban lévő valóságok.

Isteni dimenzió

Az első, jól körül határolható területe a témának az isteni dimenzió. HÄRLE is azt hangsúlyozza, hogy az elhívás tekintetében Isten határozott döntése egyfajta aktív kezdeményezésben valósul meg, amelyhez az egyénnel folytatott bizalmi párbeszéd kapcsolódik, valamint a személyes döntés és elköteleződés kimunkálásának aktusa (1995, 57–58. o.).

Ennek a folyamatnak a kezdete, noha isteni parancsként is megfogalmazható, mégis interpretálása az egyén felé sokkal inkább ajándék formájában valósul meg, amit Isten önállóan, szeretetből ad az embernek (uo. 364–365. o.). Ezt sem megérdemelni, sem kiereszkölni, sem kieszközölni nem lehet. Éppen ezért komoly visszafogottságot is követel a ma emberétől, hogy ne kövessen el határátlépést a téma kapcsán. Ami talán emberi felelősség és feladat lehet, hogy az Istentől eredő radikális újrarahívást felismerje önmagában vagy környezetében – még akkor is, ha mindez az egyén számára szo-

katlan és így bizonytalan terület –, és ebben az új szituációban segítséget, támogatást nyújtson. Härle gondolata ugyanakkor int is, hogy a hívás pillanata mindig nagy diszkréciót igényel az egyént körülvevő világtól, felebarátoktól, de még az egyháztól is. Ezt a diszkréciót Isten maga is teremti, azonban fontos, hogy az egyház is partner legyen mindebben (uo. 57–58. o.).

Egyéni dimenzió

Az egyéni dimenzió fókuszában az egzisztenciális érintettség áll, mely radikális és döntően személyre szabott esemény, amely nem csupán egy felhatalmazásról vagy egy feladat átadásáról szól, hanem ennél lényegesen többről. Ebben a folyamatban ALTHAUS megfogalmazása alapján az ember elsősorban önmagához jut el, melynek szükségszerű következményeként megvalósul az egészség, a szabadság és a valódi létezés megtapasztalása (1929, 46. o.).

Fontos tudatosítani azonban, hogy a hívásból eredő fundamentális felismerések nem transzformálódnak kiváltsággként, főképp nem önmegvalósításként, hanem összetett és komoly felelősséggként, melyben az isteni megbízatás (TILLICH 2000, 530. o.) természetessége bontakozik ki a természetfeletti való találkozás kontextusában (SCHLEIERMACHER 2021, 16. o.). Ebben az új térben nem kioltódik, hanem pont ellenkezőleg, megújul – Isten vezetése által – az emberek teremtményi önállósága (PANNENBERG 2006, 337. o.).

Az egyénben lejátszódó folyamatok összetettsége és intimitása jelentős felelősséget ró a környezetre és az egyháza (BÖLTS–NETHÖFEL 2010, 24. o.). A felelősség abban áll, hogy képesek-e olyan kísérő, patronáló légkört teremteni, ahol az elhívás oltalmazó és támogató keretek között bontakozhat ki, valamint felismerik-e ezen az úton a kísérő vagy lelki vezető jelentőségét és szükségességét, akik a lelkeszi szolgálatra hívás periódusában átfogó spirituális és teológiai segítséget nyújthatnak pusztán a jelenlétükkel is.

Közösségi dimenzió

Az elhívás, noha egyéni tapasztalat, mégis szervesen kötődik emberi kapcsolatokhoz, gyülekezeti közösségekhez és az egyház valóságához, így lehetetlen pusztán önmagában szemlélni (PÁNGYÁNSZKY 2024). A közösséghez való kötődés nemcsak azért megkerülhetetlen, mert az elhívás célja alapvetően missziói és azon belül is szociális irányultságú, hanem azért is, mert az egész folyamatot szükségszerűen végigkíséri egyfajta közösségi térigeny. Ennek kapcsán a gyülekezeti kereteken túl a család és azon belül a szülők felelősségéről is említést kell tenni, akik a hitformálódás és az ismeretszerzés időszakában támogató háttérrel biztosíthatnak (PRÖHLE 1948, 291. o.).

Fontos kitérni arra is, hogy a hívásra adott válasz nem csupán passzív elfogadást, hanem aktív részvételt is generál, amely a hit és a szeretet összefüggésében nyer értelmet. A megvalósulási terepe az egyén saját vagy egyházi közegén túl akár a társadalom is lehet, ahol az igazságosság, a szolidaritás és a közjó szolgálata intenzíven megvalósítható. PANNENBERG véleménye szerint azonban sosem szabad feledni, hogy alapvetően az egyház az a közeg, ahol az elhívás értelmet nyer, vagyis a *vocatio* sohasem önmagában áll, hanem az egyház tanúságtételének és küldetésének részeként (1993, 427. o.).

Üdvtveri dimenzió

A *vocatio* teológiai vizsgálatakor érdekes végül azt is szemlélni, hogy a téma kapcsán egyfajta történelmi vagy üdvtveri dimenzió is kirajzolódik előttünk. Az elhívás az egyén egy adott életszakaszában intenzíven megvalósuló esemény, amely kihat az egész emberi létre, de túl is mutat önmagán. Nem foglalkozhatunk vele pusztán úgy, mint a múlt vagy a jelen egy pillanata, hiszen Isten üdvtervéhez kapcsolódik, noha a történelemben bontakozik ki, mégis Isten országának realitása felé vezet tekintetünket. Az üdvtveri dimenzió fókuszában éppen ezért nem pusztán a hívás eseménye áll, hanem annak időtlen hatása az egyénen túl a környezetre, az egyházra, a világra és alapvetően Isten országának építésére. Mindennek terepe pedig az a folyamatos küldetés vagy más szóval misszió, amely nem pusztán egy funkció vagy pozíció, hanem élő, aktív és akár szenvedő remény is a világ megújításában (MOLTMANN 1965, 303. o.). Ez a dimenzió teszi páratlanná azt a szolgálatot, amelyre Isten az embert elhívta, de ez is tudja megmutatni azt a felelősséget, amely a lelkészi hivatást jellemzi.

E négy dimenzió vizsgálata által olyan összetett formában tárul elénk a *vocatio* kérdése, amely képessé tehet bennünket a téma kapcsán a helyes attitűd megtalálására, és hozzásegítheti egyházunkat – az egyén és a közösség összefüggésében – az emberi lehetőségek keretrendszerének kimunkálásához. E dimenziók nem csupán dogmatikai kategóriákként jelennek meg kutatásunkban, hanem megvalósulásukat is vizsgáljuk a kutatás empirikus eredményeiben.

A kutatás felépítése és módszertana

A kérdőívet 2025. október végén tettük közzé, kvantitatív és kvalitatív kérdéseket egyaránt tartalmazott. A kérdőívet összesen 145 fő töltötte ki: a Magyarországi Evangélikus Egyház (MEE) lelkészei (a jelenlegi aktív lelkészek száma 346 fő), valamint az EHE jelenlegi és volt teológus-lelkész szakos hallgatói. A minta önkéntes, online elérésen alapuló (önselektív), ezért nem reprezentatív, ugyanakkor főbb mintázatok feltárására alkalmas. A kérdőív online formában volt elérhető, és több csatornán keresztül terjesztettük: a Fraternet lelkészlistán, az evangélikus lelkészek Facebook-csoportjában, valamint az EHE jelenlegi és volt hallgatói körében. A válaszok anonim módon érkeztek be.

A demográfiai változók közül kizárólag a nemre kérdeztünk rá; a válaszadók közül 79 férfi és 66 nő volt. Az életkor helyett a teológiai tanulmányok kezdetének időszakát használtuk generációs tájékozódási pontként. Az elemzés a kérdőív tematikus változóira (elhívás életkora, háttér, segítők, motivációk) irányult, keresztábrák vizsgálattal, SPSS program segítségével.

A nyitott kérdésekre adott válaszok tematikus elemzése induktív kódolással történt. A visszatérő motívumok alapján kialakított kategóriák a szöveg belső összefüggései mentén rajzolódtak ki, és előfordulási gyakoriságuk is rögzítésre került. A kategóriák kialakítása az egyik szerző által végzett elsődleges kódolás alapján történt, amelyet a szerzők közösen értelmeztek és véglegesítettek.

A kérdések a következő témakörökre kérdeztek rá: a teológiai tanulmányok kezdete; az elhívás életkora; a családi, gyülekezeti és iskolai háttér; a segítők szerepe; a döntés indítékai és nehézségei; valamint a lelkészutánpótlás fejlesztésére vonatkozó javaslatok.

Az eredmények értelmezésekor figyelembe vettük a vizsgálat módszertani korlátait. A nem reprezentatív minta miatt az adatok nem általánosíthatók a teljes lelkészi vagy hallgatói körre, ugyan-

akkor a 145 fős válaszadói csoport lehetővé teszi a főbb tendenciák azonosítását. A kvalitatív elemzés értelmező jellegéből fakadóan a kialakított kódok és kategóriák a válaszok rendszerezését szolgálják, de nem tekinthetők kizárólagos értelmezési keretnek. Mindezek mellett a kutatás érdemi képet ad arról, hogyan formálódik a lelkeszi hivatás a jelenlegi evangélikus közegben, és milyen irányok rajzolódnak ki az utánpótlás-stratégia számára.

Leíró eredmények

A válaszadók korosztálya

A válaszadók generációs megoszlása – a teológiai tanulmányok kezdetének időszaka alapján – több korszakot is lefed: három időszakból egyaránt legalább harminc fő töltötte ki a kérdőívet, köztük a jelenlegi hallgatók is. Ez a megoszlás alkalmas arra, hogy az elhívás életkori mintázatát több generáció válasza alapján vizsgáljuk.

Az elhívás kora

A válaszadók több mint fele (54%) 15–18 éves korában fogalmazta meg a lelkeszi hivatás iránti elköteleződését. Jelentős arányban (16%) már 14 éves kor előtt megjelent az elhívás tudatos felismerése. A 19–22 éves korban megszülető döntések aránya 14%, míg 23 éves kor után a válaszadók 15%-a jelezte az elhívás megfogalmazódását.

Az adatok azt jelzik, hogy az elhívás leggyakrabban a középiskolás életszakaszban artikulálódik, ugyanakkor nem kizárólag ehhez az életkorhoz kötődik.

1. táblázat. Az elhívás életkori megoszlása (n = 145)

Életkor	Válaszadók száma (fő)	Arány (%)
14 éves kor előtt	23	16
15–18 évesen	79	54
19–22 évesen	21	14
23 éves kor után	22	15

Az elhívás háttere

A hallgatók többsége gyülekezeti háttérből érkezett a teológiára: a válaszadók több mint fele gyülekezeti kötődésű családból, illetve aktív gyülekezeti életből indult. E két kategória együttesen a kitöltők többségét teszi ki.

A lelkeszcsaládból érkezők aránya szintén számottevő (21%). A válaszadók 15%-a elsősorban személyes döntésként értelmezte elhívását, míg az egyházi iskolai háttér 6%-nál jelent meg elsődleges tényezőként.

2. táblázat. Az elhívás szocializációs háttere (n = 145)

Háttér	Válaszadók száma (fő)	Arány (%)
Gyülekezeti kötődésű család	41	28
Lelkészcsalád	31	21
Aktív gyülekezeti élet	38	30
Egyházi iskola	8	6
Elsősorban személyes döntés	20	15

Az elhívás folyamatának segítői

A válaszadók több személyt is megjelölhettek, akik szerepet játszottak a lelkészi hivatás felismerésében vagy megerősítésében. Az adatok azt mutatják, hogy az elhívás formálódásában a személyes kapcsolatok kulcsszerepet töltenek be. Különösen hangsúlyos a gyülekezeti lelkész jelenléte, ugyanakkor a családtagok, barátok és más egyházi szereplők támogatása is jelentős tényezőként jelenik meg.

3. táblázat. Az elhívás folyamatának segítői (több válasz lehetséges)

Segítő személy	Válaszadók száma (fő)	Arány (%)
Gyülekezeti lelkész	84	57,9
Nem lelkész családtag	33	22,8
Más gyülekezet lelkésze	32	22,1
Barát	27	18,6
Lelkész családtag	20	13,8
Akkori teológushallgató	20	13,8
Gyülekezeti tag	14	9,7
Iskolalelkész	12	8,3
Hittanár	10	6,9
Iskolatárs	7	4,8
Iskolai tanár	6	4,1
Házastárs	2	1,4

A szocializációs háttér strukturáló szerepe az elhívás folyamatában

A háttér típusa és az elhívás életkora között szignifikáns összefüggés mutatható ki ($\chi^2(12) = 28,66$; $p = 0,004$; Cramer's $V = 0,26$). Az elhívás életkori mintázata tehát összefügg a szocializációs közeg-

gel: a korai elhívások gyakrabban jelennek meg családirag beágyazott háttér esetén, míg a későbbi döntéseknél erőteljesebb az aktív gyülekezeti tapasztalat szerepe.

A háttér és az elhívást megerősítő személyek közötti kapcsolat még erősebb. Szignifikáns összefüggés figyelhető meg a lelkészcsaládi háttér és a lelkész családtag mint megerősítő személy között ($\chi^2(4) = 55,99$; $p < 0,001$; Cramer's $V = 0,62$), valamint az aktív gyülekezeti háttér és a gyülekezeti lelkész szerepe között ($\chi^2(4) = 34,38$; $p < 0,001$; Cramer's $V = 0,49$). Az egyházi iskolai háttérrel rendelkezők körében az iskolalelkész nagyobb arányban jelenik meg meghatározó személyként ($\chi^2(4) = 20,56$; $p < 0,001$; Cramer's $V = 0,38$).

Az adatok arra utalnak, hogy az elhívás megerősítésének személyi mintázatai a korábbi szocializációs közegehez kapcsolódnak. A családi, gyülekezeti vagy iskolai beágyazottság nemcsak az elhívás hátterét jelöli ki, hanem azt is befolyásolja, hogy ki válik a döntési folyamat meghatározó megerősítő személyévé.

A kvantitatív leíró eredmények összegzése

A vizsgálat empirikusan megerősíti, hogy a lelkészi elhívás leggyakrabban középiskolás korban jelenik meg, és szorosan összefügg a családi és gyülekezeti szocializációval. A háttér és az elhívást megerősítő személyek közötti statisztikai összefüggések arra utalnak, hogy az elhívás folyamata a korábbi közösségi beágyazottsághoz kapcsolódik. A szocializációs közege nemcsak az elhívás hátterét jelöli ki, hanem a megerősítés személyi mintázatait is befolyásolja.

Eredményeink elsősorban nem új jelenségeket tárnak fel, hanem empirikusan alátámasztják azokat a mintázatokat, amelyek az egyházi tapasztalatban régóta jelen vannak. Az adatok ugyanakkor lehetővé teszik, hogy ezek az összefüggések tudatosabban értelmezhetőek és a stratégiai tervezésben is figyelembe vehetőek legyenek.

A lelkészi hivatás tartalmi mintázatai

A lelkészi elhívás motivációi

A lelkészi hivatás vizsgálatakor alapvető kérdés, milyen motivációk és célok jelennek meg azoknál, akik a lelkészi szolgálat mellett döntenek. A legtöbb válaszadó Isten elhívásához, küldéséhez és vezetéséhez kapcsolja a lelkészi szolgálat felé vezető döntését. Többen rájuk bízott feladatként értelmezték hivatásukat. Egy válaszadó így fogalmaz: „Nem azért mentem teológiára, mert ezt találtam a legjobb karrierlehetőségnek, hanem mert nem tudtam nem elindulni.” Az „elhívás” és „Isten vezetése” motívumainak gyakori megjelenése azt jelzi, hogy a döntés nem kizárólag pályaválasztási kérdés, hanem személyes hitbeli tapasztalattól fakadó elköteleződés: „Úgy éreztem a lelkemben, hogy Isten hív a lelkészi szolgálatra.”

Ezzel együtt erősen jelen van az emberekkel való foglalkozás, a segítség és a közösségépítés szándéka is. A válaszadók számára a lelkészi pálya egyszerre ad lehetőséget az evangélium hirdetésére és a személyes kapcsolatokban megélt szolgálatra: „Istenen és az emberen kívül valójában mást nem

tartok fontosnak az életben. Isten igéjét hirdetni és szeretetet adni – úgy érzem, hogy ez a legtöbb és a legjobb, amit tehetek.”

A teológiai érdeklődés és a lelkeszi példaképek szerepe is kirajzolódik, ami a hivatás intellektuális és mintakövető dimenziójának jelentőségét hangsúlyozza. Többen utalnak arra, hogy konkrét lelkészek élete, hitelessége, munkája erősítette meg őket a döntésben. Egy válaszban ez így jelenik meg: „Rájöttem, hogy az a szolgálat, amit a családom lelkész elődei megvalósítottak, a legnagyobb öröklött kincs.”

A lelkeszi hivatás teológiai, spirituális és segítő attitűdjei összefonódnak azokban a válaszokban, amelyek a szolgálat sokrétűségére utalnak, akár humoros formában is: „Lakás, kocsi, örökélet – komolyan pedig: Istenről akartam tudni, mindent, amit lehet. Ez volt a nulladik motiváció. Utána a teológia művészeti jellege mint utolsó valódi polihisztor hivatás.”

A küldetéstudat többeknél az egyház közösségéért végzett szolgálatot is magában foglalja, annak megtapasztalását, hogy „jó Isten közelében együtt lenni” és „megmutatni ebben a nagy individualista világban a közösség erejét”. A gyülekezet volt egy válaszadó megfogalmazása szerint „az a hely, ahol otthon éreztem magam, ahol egy elfogadó, egymást hordozó közösségben lehettem”.

Megjelenik a gyülekezeti kötődés mellett az evangélikus iskolákban tapasztalt lelkiség és hitélet vonzereje is: „Korábban volt gyenge kötődésem a gyülekezethez, de a középiskolai hittantábornak köszönhető a megtérésem. Ezután lettem aktív taggá két gyülekezetben is. Az iskolai hittanokon való beszélgetések, a későbbi hittantáborok, istentiszteletek során fogant meg bennem a gondolat Isten vezetésével, hogy talán jelentkezhetnék teológiára.”

A legfontosabb indítékok előfordulása a következő táblázatban látható:

4. táblázat. A lelkeszi elhívás fő motivációi (kvalitatív kódolás alapján)

Indíték	Előfordulás (n)
Elhívás, küldetéstudat	53
Isten vezetése	31
Emberekkel foglalkozni, segíteni	28
Gyülekezeti lelkész példája	24
Teológiai érdeklődés	23
Gyülekezeti példa	11
Sokrétű szolgálat	9
Értelmes életcél keresése	7
Kapott talentumok	6

Fellépő nehézségek, dilemmák

A döntést nehezítő tényezők tekintetében a válaszok differenciált képet mutatnak. A kitöltők több mint egyharmada nem jelzett komoly akadályt, ugyanakkor számottevő arányban jelent meg a bizonytalanság és az elhivatottság időszakos megkérdőjelezése. A válaszok alapján a hivatás felismerése sokak számára nem egyszeri, magától értetődő élmény, hanem belső vívódásokkal kísért fo-

lyamat. Egy válaszadó így emlékszik vissza teológiai tanulmányainak idejére: „A teológiában nem találtam igazságot. Inkább sok kérdést és bizonytalanságot. Ezzel nehéz volt kiállni az emberek elé. Nem is voltam lelkész a teológia elvégzése után egy ideig. A teológia az irodalomhoz képest nagyon száraz volt. 18 évesen kezdtem, nem is értettem a kiadott szövegek nagy részét. Vidéki gimiből érkeve a »legnehezebb« olvasmányom Camus *Közönye* volt. Ezek után a teológián első évben kiadtak pár oldalt Tillich-től. Széttéptem a könyvet. Évek múlva voltam arra érett, hogy ilyen szakszöveggel tudjak valamit kezdeni.”

A bizonytalanság mellett kisebb arányban megjelent az információhiány, a családi környezet hatása, valamint az anyagi és egzisztenciális megfontolások is. Ezek a tényezők nem dominánsak, de jelzik, hogy a lelkészi pálya választása konkrét élethelyzeti döntés is: „Szüleim először meglepődtek a hirtelen irányváltáson, de meggyőzték őket az érveim.”

A válaszok alapján a hivatás választása melletti meggyőződést támogatja a dilemmák őszinte elfogadása, a személyes kísérés és a megfelelő időben érkező támogatás.

A stratégiai javaslatok tematikus elemzése

A kérdőívben külön kérdés irányult arra, milyen javaslatokat fogalmaznának meg a válaszadók a lelkészi hivatás népszerűsítése és az utánpótlás biztosítása érdekében. A válaszok lehetőséget adnak arra, hogy a személyes tapasztalatokon és dilemmákon keresztül azonosítsuk azokat a mintázatokat, amelyek a jelenlegi helyzetben stratégiai irányokat jelölhetnek ki.

A tartomelemzés során azonosított 321 kódolt szegmens tematikus megoszlása alapján kirajzolódtak azok a fókuszterületek, amelyek az utánpótlás-stratégia szempontjából különösen relevánsak. Egy válasz több tematikus kódot is tartalmazhatott, ezért a gyakoriság az előfordulások számát tükrözi.

A leggyakrabban a lelkészi hivatás vonzerejére, jóllétére és megbecsültségére vonatkozó javaslatok jelentek meg. Ezt a kommunikáció és a láthatóság kérdésköre, valamint a teológiai képzés fejlesztésének témája követte. Jelentős súlyt kapott továbbá az ifjúsági munka és a gyülekezeti közösségi dimenzió is.

A tematikus eloszlás önmagában is jelzésértékű. A csoportosításból kirajzolódnak azok a szempontok, amelyek érdemben gazdagíthatják az MEE lelkészutánpótlással kapcsolatos stratégiai gondolkodását. Az alábbiakban azokat a tematikus csoportokat ismertetjük, amelyek a válaszokban a leggyakrabban bukkantak fel, előfordulásuk gyakorisága szerint rendezve.

A lelkészi hivatás vonzereje: hitelesség és megbecsültség

A válaszok leggyakrabban a lelkészi életpálya minőségével és fenntarthatóságával kapcsolatos kérdéseket érintették. A kitöltők az utánpótlás problémáját szorosan összekapcsolják a szolgálat életminőségével és az életpálya-tapasztalatokkal. Ez különösen azokban a válaszokban jelenik meg, amelyek a lelkészi szolgálatba fektetett energia és a tapasztalt megbecsültség aránytalanságára utalnak.

A válaszok több helyen arra utalnak, hogy a lelkészek társadalmi és egyházi megbecsültségének erősítése fontos szempont az utánpótlás kérdésében. A lelkészutánpótlás célkorosztálya – a fiatalok generációja – akkor kaphatna nagyobb bátorítást a lelkészi szolgálatra, ha létrejöhetnének például

„őszintébb beszélgetések a gyülekezeti lelkészek anyagi helyzetéről a fiatalokkal”, mivel a pályáról kialakult negatív kép nem feltétlenül felel meg a valóságnak.

Az erkölcsi és anyagi megbecsültség mellett hangsúlyosan jelenik meg a hitelesség és az önazonosság kérdése is. A válaszok visszatérően azt jelzik, hogy a hivatás vonzereje a szolgálattevők hitelességéből fakad, nem pedig „a Luther-kabát felsőbbrendűségéből”. Mindez kapcsolatban áll azzal, hogy a lelkészek mennyiben képesek saját hivatásukat örömmel és belső meggyőződéssel megélni. Ezt fejezi ki az a megfogalmazás is, amely szerint szükséges „a lelkészek segítése abban, hogy vonzóbbnak lássák saját szolgálatukat, ezáltal vonzóbbnak tudják azt kifelé is mutatni”.

A kvalitatív adatok alapján az utánpótlás kérdése nem választható el a lelkészi életpálya identitáskérdéseitől és a hivatástudat ápolásától. A válaszok arra mutatnak rá, hogy az egyház számára a lelkészi életpályáért vállalt felelősség hangsúlyos kérdés. Az evangélium hirdetőinek hivatástudata, jóléte és megbecsültsége közvetlenül összefügg a lelkészutánpótlás kérdésével.

Kommunikáció: a szolgálat láthatóvá tétele

A kommunikáció és a transzparencia kérdése a kvalitatív válaszokban hangsúlyosan jelenik meg, és az utánpótlás-stratégia egyik meghatározó területeként értelmezhető. A válaszok arra utalnak, hogy a lelkészi hivatás társadalmi megjelenítésének tudatosabb átgondolása fontos tényező az utánpótlás szempontjából. Ezt támogathatja, ha a lelkészek és a teológusok társadalmi nyitottsága és párbeszédkészsége is láthatóbbá válik. A válaszok alapján a kommunikáció nem pusztán információközlésként jelenik meg, hanem a lelkészi identitás és a missziói öntelmezés részének tekinthető. Az elhívás és a hivatásgondozás kérdései így a lelkészképzésben és a továbbképzési programokban egyaránt megjelenhetnek. Egy válaszadó arra is rámutat, hogy a lelkészi hivatás kommunikációja mint missziói feladat egyben reflexiósteret is biztosíthat a lelkészek személyes hivatáskérdéseinek átgondolására: „A lelkészek képzése: hogy lehet megszólítani elkötelezett embereket. Ez hatással lehet a lelkészek saját hivatásdilemmáiban is.”

Kiemelt hangsúlyt kap a lelkészi szolgálat transzparens megjelenítése. Többen jelezték: „Nem tudják az emberek, mit is csinál a lelkész.” Több válasz hangsúlyozza, hogy a lelkészi szolgálat konkrét tartalmának bemutatása – különböző életutakon keresztül – hozzájárulhat a hivatás realitásabb megismeréséhez.

A válaszok alapján a kommunikáció kérdése nem egy marketingstratégia szükségességére utal, hanem arra, hogy a lelkészi hivatás és életpálya kommunikációja az egyház missziói küldetésének tudatos részévé váljon, és szélesebb társadalmi nyilvánosságban is megjelenjen.

Lelkészképzés és az EHE fejlesztése

A stratégiafejlesztéssel kapcsolatos válaszok harmadik jelentős tematikus csoportja a teológiai képzéshez és az EHE intézményi szerepéhez kapcsolódik. A válaszok egy régóta jelen lévő kérdést vetnek fel: a lelkészutánpótlás felelőssége milyen mértékben kapcsolódik a képző intézményhez, és milyen mértékben az egyház közösségéhez?

Ezt a feszültséget tükrözi az a válasz is, amely szerint nem az egyetem imázsán vagy elismertségén múlik a lelkészi hivatás választása, hanem az elhívás felismerésén: „Ami szerintem jó is így, és

szerintem nem az EHE felelőssége az, hogy valaki a lelkészi pályát választja vagy sem. Esetleg olyan értelemben, hogy a képzés alatt kapnak-e olyan ismeretet a hallgatók, ami hozzásegíti őket ahhoz, hogy lelkes, őszinte, Krisztus mellett elkötelezett hivatástudattal tudjanak szolgálni.”

A lelkészképzésről megfogalmazott vélemények két fő irányba rendeződnek. Az egyik az egyetem jelenlétének és láthatóságának kérdése, a másik a képzés tartalmi és gyakorlati megújítása. Az EHE kommunikációjának, gyülekezetekben, ifjúsági alkalmakon való részvételének és különböző pályaorientációs programokban (pl. felsőoktatási expo, gimnáziumi pályaorientációs napok) való részvételének témája is foglalkoztatta a válaszadókat: „A kommunikáció erősítése kulcsfontosságú lehet, hogy minél többen megízlelhessék a teológiai oktatás érdekességét, mélységét, néhány arcot megismerve.”

A válaszok jelentős része a gyülekezetorientált szemlélet erősítését és a gyakorlati képzés bővítését hangsúlyozta. Egy válaszadó konkrétan is megfogalmazta az ifjúság körében végzett közösségépítés szakmai megerősítésének szükségességét: „Lehet, hogy sokkal könnyebben építenénk ifjúságot, ha kaptunk volna gyakorlati képzést erre.” Emellett megfogalmazódott egy általános képzésmegújítási, tantárgyi átalakítási igény is a teológiai képzés vonzóbbá tételére. Ehhez az igényhez kapcsolódik a képzés relevanciájának gyakorlatias felvetése is, hogy vajon hány százalékát használja a tanuloknak ma egy lelkész konkrét gyülekezeti szolgálatában.

A kritikai észrevételek nem a teológiai képzés mélységét kérdőjelezik meg, hanem a képzés tartalma és a gyülekezeti szolgálat gyakorlata közötti arányok újragondolását sürgetik. A kvalitatív adatok alapján a lelkészképzés fejlesztése nem szűkül le a tantervi reformkérdésre, hanem ekkleziológiai felelősséget hordoz: annak biztosítását, hogy az egyház és a gyülekezetek élő kapcsolatban maradjanak a formálódó lelkésznevezéssel.

Ifjúsági munka

Az ifjúsági munka jelentősége összefügg azzal a kvantitatív eredménnyel, hogy az elhívás leggyakrabban középiskolás korban jelenik meg. Ez az életkori koncentráció abban nyújt támpontot, hogy az utánpótlás feladatát az ifjúsági szolgálatban ne csak kísérő egyházi tevékenységnek tekintsük, hanem a hivatásformálódás egyik kulcskontextusának. Az adatok alapján az ifjúsági munka az utánpótlás szempontjából különösen releváns terület.

A kvalitatív válaszok több esetben utalnak arra, hogy stabil ifjúsági közösségek nélkül nehéz a teológiai tanulmányok irányába elindítani fiatalokat. Többen sürgették az ifjúsági munka gyülekezeti megerősítését, valamint a táborok, találkozók és országos rendezvények tudatosabb szervezését abból a szempontból, hogy az elhívás kérdése tematizálható és átbeszélhető legyen. Az egyház ifjúsági szolgálata így nem csupán programok összességének tekinthető, hanem a hivatás megszületése olyan elsődleges közegének, amelyért rendszerszintű felelősséget kell vállalni az egyháznak.

A válaszokban visszatérően megjelenik a személyes kapcsolatok szerepe, és arra utalnak, hogy az elhívás nem egyszerűen csak információátadás során, hanem személyes találkozásokban és beszélgetésekben születik. A generációs közelség, a személyes történetek, az életutak megosztása különösen megszólító erővel bír. Egy lelkész így idézi fiataljai visszajelzését: „Az ifiseim (...) például azt is mondták, hogy nekik az megszólító, ha korosztályban hozzájuk közelebb álló emberek beszélnek mondjuk a saját elhívásukról, motivációikról. Ebben a közösségnek is nagy szerepe van, azt hiszem. Egy-egy fontos, érdekes teológiai témáról való beszélgetés is fegyelmefelkeltő tud len-

ni.” A személyes találkozások és tapasztalatok fontos szerepet játszanak a hivatásról való gondolkodás elindításában.

A kvalitatív adatok alapján az ifjúság körében végzett egyházi szolgálat a gyülekezeti élet egyik legfontosabb hivatásformáló tere. Az utánpótlás szempontjából lényeges, hogy az egyház milyen minőségű és mennyire fenntartható ifjúsági közösségeket képes működtetni és támogatni.

Gyülekezeti közeg: a hivatás megszületésének közösségi tere

A gyülekezeti közeggel kapcsolatos válaszok alapján a lelkeszi hivatás közösségi tapasztalatban formálódik. Ezt a kvantitatív és kvalitatív adatok egyaránt alátámasztják. „A legfontosabb, hogy a gyülekezetek gyülekezetként (azaz a Krisztus-követők közösségeként) működjenek, ne csupán egyház-közsekként. Ha van megszólító kapcsolódás, akkor lesznek olyanok is, akik elhívást fognak kapni a szolgálatra.” Az idézet azt hangsúlyozza, hogy a hiteles kapcsolódási pontok jelenléte elősegítheti az életre szóló döntések formálódását. A válaszok szerint a támogató légkör és a hiteles gyülekezeti lelkiség fontos szerepet játszik az elhívás formálódásában. Szükséges a gyülekezeti kapcsolatok erősítése is a fiatalok számára, és önmagukban a „gyülekezeti közösségek, a congregatio sanctorum megerősítése mint helyi erőforrás”.

A válaszokban ugyanakkor megjelenik az egyház hitelességének, identitásának és tradíciójának kérdése is. Egyes válaszok a hagyomány és a megújulás feszültségére hívják fel a figyelmet. A liturgikus és egyházzenei hagyomány értéke mellett megjelenik az interpretáció és a megszólíthatóság kérdése is: „A népegyházi kereteket kellene valahogyan úgy átformálni, hogy az »fiatalos« is legyen. Mert sokszor a liturgia szövege is nehezen megy át, az sincs eléggé átadva, hogy mi miért.” Akár az igehirdetési, akár az egyházzenei hagyományunkra tekintünk, megfontolandó az a vélemény, mely több réteg megszólításának, több istentiszteleti formának vagy gyülekezeti alkalomnak a kreatív megvalósításával fokozná a megszólítás erejét. Az evangélikus tradíciók megtartásának szükségessége ott rejlik a válaszokban, de a tradícióhoz hozzákapcsolódik az interpretálásuk felelőssége is.

A válaszok kiemelik a fiatalok aktív részvételének jelentőségét, különösen a kérdezés és a felelős szerepvállalás lehetőségét. Akkor tudnak elindulni a szolgálat felé, ha olyan közösség veszi őket körül, ahol „kérdezhetnek, ahol láthatnak értelmes célokat, ahol találkozhatnak hitelesen szolgáló emberekkel”. A lelkeszi hivatás értékére vonatkozó egyik javaslat különösen beszédes: „Gyülekezeti tagokat megkérdezni, mit jelent, hogy van lelkészünk.” Ez a válasz arra mutat rá, hogy a hivatás értéke akkor válik láthatóvá, ha a közösség maga is tudatosítja saját tapasztalatát.

Néhány válasz az egyház társadalmi megszólalásának egyértelműségét és hitelességét is az utánpótlás szempontjából releváns tényezőként említi: „Tiszta, egyértelmű gondolatok az egyház részéről társadalmi kérdésekben. Továbbá az, hogy biztosítva lássam (és lássák a lelkeszi pályára készülők), hogy nem a status quo fenntartása, a csendben maradás a cél, hanem az, hogy az egyház valóban kész Jézus forradalmi tanítását élni és képviselni. Egy olyan világban és országban, ahol mindennél fontosabb a valódi szeretetközösségek építése, legyen ennek látható és erőteljesen kommunikált megjelenése.”

A kvalitatív adatok alapján a lelkeszi hivatás megszületésének egyik legfontosabb támogató tere a gyülekezet mint élő közösség. Ebben azt az értelmezési igényt fedezhetjük fel, amelyben a közösségi élet hiterősítő kontextusa támogató szerepet tölt be a jövő lelkeszeinek elhívásában és szolgálataira indulásában.

Mentorálás: az elhívás kísérése

A mentorálás az elhívás folyamatát kísérő támogató szolgálatként jelenik meg a válaszokban, visszatérő igényként. A kvantitatív adatok is alátámasztják, hogy a lelkészeknek, családtagoknak és barátoknak jelentős szerepük van az elhívás kísérésében és megerősítésében.

A szolgálatra készülőők számára a lelkészek személyes tapasztalata fontos referenciapont. A válaszok alapján szerepük túlmutat az információközvetítésen: élettörténetük, dilemmáik és reflexióik révén konkrét képet adhatnak a lelkészi szolgálat mindennapi valóságáról. A mentorálás támogató közeget biztosíthat, amelyben a személyes kísérés hozzájárulhat a hivatásra való készülés megerősödéséhez, csökkentheti a bizonytalanságot, és hosszabb távon a pályán maradás szempontjából is jelentős tényező lehet.

A mentorálás kapcsolati tere lehetőséget ad a kérdések és kétségek biztonságos megbeszélésére, ahol elfogadó légkörben fogalmazódhatnak meg a kételyek és az alkalmasság kérdései. Az egyik válaszadó ezt így fogalmazta meg: „ismerjék fel azokat, akikben az elhívás megfogalmazódik”, és támogató módon kísérik őket a döntés és a szolgálatra készülés folyamatában.

Az egyházi utánpótlás-stratégia ezt a hivatásigazgatói feladatot támogathatja formális és informális képzésekkel, amelyek segítik a lelkészeket és minden egyházi és gyülekezeti munkatársat abban, hogy felismerjék az elhívás jeleit, és kíséreni tudják a döntési folyamatot.

Az evangélikus iskolákban végzett hivatásélesztő szolgálat

Az evangélikus oktatási intézményekben végzett hivatásélesztés a válaszokban önálló tematikus területként jelenik meg. A kitöltők nemcsak az egyházi iskolák tudatosabb szerepvállalását hangsúlyozzák a lelkészutánpótlásban, hanem az iskolalelkészek felelősségét is a hivatás megismertetésében. Az evangélikus iskola az utánpótlás szempontjából nem pusztán oktatási térről, hanem hivatásformáló közegként jelenik meg.

Több javaslat érkezett olyan programokra, amelyek egyházi szolgálatvállalásra ösztönözhetnek: evangélikus középiskolákban hittudományi szakkörök indítása, tudatosabb pályaeorientáció a lelkészi hivatás irányába, valamint rendszeres jelenlét az Evangélikus Hittudományi Egyetem nyílt napjain. Jó gyakorlatként említik az egyházi iskolák tanulóinak szervezett látogatását gyülekezetekben és diakóniai programokban. Az ilyen személyes találkozások és tapasztalatok erősíthetik az iskolák és a gyülekezetek kapcsolatát, valamint hozzájárulhatnak a közös egyházi identitás tudatosabb megéléséhez.

A válaszokban megjelenik az általános iskolás korosztály megszólításának igénye is, valamint annak lehetősége, hogy a lelkészek a szülőkkel is beszélgessenek a hivatás kérdéséről: „A pályaeorientáció szempontjából érzékeny időszakokban (7–11. évfolyam) személyes találkozások, iskolai jelenlét, beszélgetések lehetősége (szülőkkel is) – reális információk és élményt adó példák. Ez minden foglalkozás, hivatás esetében segítheti a döntést, és akár rövid távon is hatékony lehet.” A válaszadók javasolják továbbá, hogy az iskolalelkészek számára is szerveződjenek továbbképzések az elhívás kísérésének témájában, hogy tudatosabban vehessenek részt a pályaeorientáció egyházi vonatkozású kommunikációjában.

Az egyházi oktatási intézmények is hivatásformáló közösségi terek az egyházban, ahol a pályaválasztásra való felkészülés szorosan kapcsolódik az oktatási és nevelési munkához. Ebben a közegben

az iskolalelkészek és a pedagógusok együttműködése erősítheti azt a kommunikációt, amely támogatja a lelkészutánpótlás ügyét, kiegészülve az intézményhez kapcsolódó gyülekezet kísérő és támogató jelenlétével. Ha az evangélikus iskola is az egyházi identitás formálásának tere, akkor a hivatás-ébresztés e nevelő munka szerves részének is tekinthető.

Spirituális és teológiai alapok

A válaszokban visszatérő téma az elhívás teológiai értelmezésének hangsúlyozása. Többen arra hívják fel a figyelmet, hogy a stratégiai gondolkodás csak világos teológiai alapvetés mellett lehet hiteles, hiszen „az elhívás Isten kezében van”. Egy válaszadó megfogalmazása szerint a lelkészi szolgálatra történő elhívás munkálásának legfontosabb eszköze „az evangélium hirdetése és az imádság”.

A lelkészi szolgálat apostoli súlyának tudatosítása, a Krisztus-központú indulás, valamint a hitvalóságos és gyakorló imaélet a válaszokban az utánpótlás kérdésének spirituális dimenzióját emeli ki. Az Istentől érkező elhívás fókuszát így fogalmazza meg és helyezi el az üdvtervi dimenzióban egy válaszadó: „Meggyőződésem, hogy a kulcs annak megláttatása, hogy (minden látszat ellenére) egy győztes Úr gyermekei és (minden látszat ellenére) egy győztes ügy követői lehetünk... Mert ha mi nem bízunk az ügyünkben igazán, akkor minden kampány egy üres lufi csupán, ami hamar kipukkad...”

Az idézetben megjelenő gondolat több válaszban is visszhangzik: a fiatalok nem pusztán programokra, hanem lelki mélységre vágnak. A „mély lelkiség” és a „személyes istenkapcsolatban való bátorítás” kifejezések arra utalnak, hogy az elhívást a válaszadók elsősorban Istentől érkező ajándékként értelmezik. Ezzel együtt hangsúlyozzák azt is, hogy az egyház és szolgálattevői felelősséggel tartoznak az elhívás kíséréséért: lelkipásztori és stratégiai munkájukkal olyan teret teremthetnek, amelyben ez az ajándék kibontakozhat.

Nehézségek és akadályok

A válaszadók nem kerülik meg a lelkészi hivatás formálódásának nehézségeit sem. A kvalitatív válaszok alapján az utánpótlás kérdése nem elszigetelt jelenség, hanem az egyházi és társadalmi környezet összefüggésében értelmezhető.

Elsőként a társadalmi bizonytalanság jelenik meg háttérként. A fiatalok bizalmatlansága, a jövőkép elbizonytalanodása, valamint az a kulturális közeg, amelyben „a világ működése és megítélése, valamint a bizonytalanabb jövő lehet az oka, hogy nem jönnek annyian”, olyan helyzetet rajzol fel, amelyben a lelkészi hivatás választása nem magától értetődő. Egy másik válaszadó a generációs távolságot így fogalmazza meg: „Nem tudom, hogy célzottan, stratégiaszinten lehet-e biztosan működő recepteket felmutatni. A fiataljaink olyan platformokon és olyan ideálok árnyékában mozognak, ahova nagyon nehezen tudunk betörni.” A válaszok érzékelik a kulturális környezet átalakulását, amelyben az egyházi jelenlét korábbi formái kevésbé érik el a fiatal generációkat.

Ugyanakkor a válaszok nem korlátozzák az értelmezést csak külső tényezőkre. Többen hangsúlyozzák, hogy az utánpótlás kérdését nem lehet kizárólag társadalmi folyamatokkal magyarázni. Visszatérően megjelenik az a gondolat, hogy az utánpótlás kérdése szorosan összefügg a gyülekezeti közösségek vitalitásával, a személyes jelenléttel és a szolgálat hitelességével. Ezt egy válaszadó kü-

lönösen sűrítetten fogalmazza meg: „A lelkészhiány a gyülekezethiány tünete! Ha vannak működő gyülekezetek, akkor lesznek elhívott fiatalok...” A gondolat az utánpótlást az egyházi közösségek életképességével és missziói dinamizmusával kapcsolja össze. Ehhez kapcsolódik a hagyomány és megújulás feszültségének kérdése is. Egy válaszadó szerint „az egyház beleragadt a saját hagyományába”.

A belső akadályok között hangsúlyosan jelenik meg a lelkészi szolgálat hitelességének kérdése. A kiégés, a túlterheltség, a negatív jövőkép és a panasz kultúra nemcsak személyes nehézségként jelenik meg, hanem az egyházi működés szempontjából is kockázatot jelent. Egy válaszadó provokatív kérdése különösen beszédes: „Érdekes lenne megvizsgálni, hogy a lelkészek hány százaléka ajánlaná ezt a hivatást a gyermekének...” A felvetés azt tükrözi, hogy az utánpótlás kérdése szorosan összefügg a szolgálatban állók életminőségével és hivatásélményével.

A válaszok alapján a nehézségek és az akadályok három szinten rajzolódnak ki: társadalmi-kulturális környezetben, egyházi-strukturális összefüggésekben és a lelkészi életpálya belső tapasztalatának dimenziójában. Az utánpótlás kérdése végső soron az egyház egészének működését és jövőképét érinti.

A kutatás eredményeiből kirajzolódó stratégiai súlypontok

Az eddigiekben bemutatott eredmények támpontokat adhatnak az MEE utánpótlás-stratégiájához. A kérdőíves vizsgálat alapján az alábbi súlypontok emelhetők ki:

1. A lelkészi életpálya hitelességének és megbecsültségének erősítése

A lelkészi utánpótlás összefügg a szolgálatban állók életminőségével, hivatásélményével és társadalmi megbecsültségével. A lelkészi hivatás megélése maga is utánpótlást segítő tényező.

2. A gyülekezeti közösségi élet vitalitásának támogatása

Az élő, kapcsolódási lehetőséget kínáló közösségek támogatni és erősíteni tudják az elhívás formálódását. A gyülekezetek hivatásformáló terek, így minőségük és dinamizmusuk befolyásolja az egyéni döntések alakulását.

3. Az ifjúsági munka és a korai hivatásbresztés tudatos fejlesztése

Az elhívás gyakran középiskolás korban artikulálódik, ezért az ifjúsági szolgálat az egyház számára kiemelt fontosságú terület. Gyülekezeti ifjúsági csoportokban és az evangélikus középiskolákban egyaránt meghatározó, hogy megvalósul-e az egyházi szolgálatokkal kapcsolatos tudatos tehetséggondozás.

4. A mentorálás és a személyes kísérés rendszerszintű támogatása

A személyes kapcsolatok és a lelkészek támogató jelenléte jelentős szerepet játszik a hivatás tisztázásában és megtartásában. A gyülekezeti lelkészek és lelkészcsaládok fontos bázisai az elhívás formálódásának; felkészítésük és megerősítésük ezért kiemelt szempont az elhívás összefüggésében.

5. A teológiai képzés és az egyház kapcsolatának megerősítése

A lelkészképzés relevanciája, gyakorlati orientáltsága és gyülekezeti beágyazottsága befolyásolja a lelkészi hivatástudat megerősödését és fenntarthatóságát.

6. A transzparens és missziói kommunikáció tudatosítása

A lelkészi szolgálat láthatóvá tétele az egyház missziói önértelmezésének része. Szükséges, hogy az ösztársadalom számára is megújult formában jelenítsük meg az evangélikus lelkész személyét.

7. *A spirituális alapok és a teológiai tudatosság ápolása*

Az utánpótlás kérdése spirituális természetű: az egyház akkor tud hitelesen megszólítani, ha a hivatástudat élő és reflektált.

Záró gondolatok

A kutatás eredményei azt jelzik, hogy a lelkési elhívás folyamata a családi, gyülekezeti és intézményi szocializációs közegekben formálódik. Az elhívás leggyakrabban középiskolás korban artikulálódik, és meghatározó szerepe van benne a személyes kísérésnek, különösen a gyülekezeti lelkész jelenlétének. Az adatok arra utalnak, hogy a lelkészutánpótlás nem pusztán létszámkérdés, hanem az egyház közösségi életének minőségével, a lelkési szolgálat hitelességével és a hivatásformáló közegek vitalitásával összefüggő jelenség.

A *vocatio* teológiai dimenziói – az isteni kezdeményezés, az egyéni válasz, a közösségi kontextus és az üdvtervi reménység – az empirikus eredményekben konkrét tapasztalati mintázatokként jelennek meg. Ez lehetővé teszi, hogy az utánpótlás kérdését ne kizárólag spirituális vagy kizárólag szervezeti problémaként kezeljük, hanem e két megközelítés összefüggésében értelmezzük.

A lelkészutánpótlás jövője így az egyház jelenének minőségét is tükrözi: azt, hogy milyen közösségi tereket kínál, milyen hitelességgel szolgál, és miként képes az elhívás felismerését és kísérését támogatni. Ebben az értelemben az utánpótlás kérdése nem különálló stratégiai feladat, hanem az egyház önértelmezésének és missziói hitelességének kifejeződése.

„I Could Not Help Embarking on the Path of Ministry”

An Empirical and Theological Examination of Pastoral Calling and Recruitment in the Evangelical Lutheran Church of Hungary

► **The study examines the question of pastoral calling and ministerial recruitment in the Evangelical Lutheran Church in Hungary from both theological and empirical perspectives. The research is based on a questionnaire survey with 145 participants, analysing responses from Lutheran pastors as well as individuals currently enrolled in or having completed theological ministerial training. The study seeks to explore the backgrounds from which candidates for the pastoral ministry emerge, how the sense of calling develops, and who and what processes contribute to its strengthening.**

The results indicate that the calling is most often received during secondary school years and is closely related to family, congregational, and broader community experiences. Personal relationships play a decisive role, particularly the presence of a congregational pastor. According to the responses, motivations for choosing the ministry are primarily connected to God’s call and guidance, while a strong emphasis is also placed on working with people and serving the community.

The study interprets the notion of calling within the theological framework of *vocatio* and reads the empirical findings in light of this perspective. Key areas highlighted by the research

include the sustainability and credibility of the pastoral vocation, the role of congregational communities, the significance of youth ministry, as well as questions of personal accompaniment and theological education.

The findings suggest that the issue of ministerial recruitment is closely related to the quality of congregational life and to how the pastoral vocation is experienced in practice.

Keywords: calling (vocatio) / socialization background / congregational embeddedness / vocational formation / pastoral career

Felhasznált irodalom

- ALTHAUS, Paul 1929. *Grundriss der Dogmatik*. 2. köt. C. Bertelsmann, Gütersloh.
- BÖLTS, Stefan – NETHÖFEL, Wolfgang (szerk.) 2010. *Pfarrerberuf heute. Netzwerk Kirche*. Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh.
- Church of England 2022. *Clergy Wellbeing. Focused Study 3*. Church of England, London. <https://www.churchofengland.org/sites/default/files/2022-10/focussed-study-3-gmh-clergy-wellbeing.pdf>.
- HÄRLE, Wilfried 1995. *Dogmatik*. De Gruyter, Berlin – New York.
- JÁRAY, Márton – TÓTH, Gergely – VAN DYKE, David J. – ALBERT, Fruzsina 2025. The Relationship between Lutheran Pastors' Well-Being and Depression and the Professional Support Available to Them. Quantitative Research in the Hungarian Lutheran Church. *European Journal of Mental Health*, 20. évf. e0041. <https://doi.org/10.5708/EJMH.20.2025.0041>
- MOLTMANN, Jürgen 1965. *Theologie der Hoffnung*. Kaiser, München.
- NETHÖFEL, Wolfgang 2004. Wie weiter? Zwischenbilanz des Pfarrberufs und der theologischen Ausbildung. *Theo-Web*, 3. évf. 2. sz. 140–164. o. https://www.theo-web.de/zeitschrift/ausgabe-2004-02/nethoefel_mlookmr2-12.doc.pdf.
- PÁNGYÁNSZKY Ágnes 2017. Vocatio – elhívás: A fogadószoba megnyitása. In: *Teológia és reformáció. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem oktatóinak tanulmánykötete*. Szerk. Szabó Lajos. Evangélikus Hittudományi Egyetem – Luther Kiadó, Budapest. 121–126. o.
- PÁNGYÁNSZKY Ágnes 2024. Gyakorlat, kontextus és teológiai reflexió. A teológiai képzés megújulásának új kölcsönhatásai. In: *Teológia és tanulás. A változás lehetősége. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem oktatóinak és doktoranduszainak tanulmánykötete*. Szerk. Balogné Vincze Katalin – Kodácsy-Simon Eszter – Seres-Busi Etelka. L'Harmattan – Evangélikus Hittudományi Egyetem – Luther Kiadó, Budapest. 39–55. o. <https://doi.org/10.56037/978-963-380-281-6.03>
- PÁNGYÁNSZKY Ágnes – KORÁNYI András 2021. Az evangélikus lelkési szolgálat és a lelkészképzés útkeresése. Adottságok, lehetőségek, kihívások. *Lelkipásztor*, 96. évf. 1. sz. 2–7. o.
- PANNENBERG, Wolfhart 1993. *Systematische Theologie*. 3. köt. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen.
- PANNENBERG, Wolfhart 2006. *Rendszerez teológia*. Ford. Görföl Tibor. Osiris, Budapest.
- PRÖHLE, Károly 1948. *A hit világa. Bevezetés a keresztyén hittanba*. Harangszó, Budapest.
- SCHLEIERMACHER, Friedrich 2021. *Der christliche Glaube nach den Grundsätzen der evangelischen Kirche im Zusammenhange dargestellt*. 2. köt. De Gruyter, Berlin–Boston.
- SZABÓ Lajos 2000. Quo vadis, teológiai képzés? In: uő (szerk.): *Mérlegen a lelkész*. Teológiai Irodalmi Egyesület, Budapest. (Gyülekezetpedagógiai füzetek 2.) 24–29. o.
- TILLICH, Paul 2000. *Rendszerez teológia*. Ford. Szabó István. Osiris, Budapest.